

## FINLANDIYA TAJRIBASINING O'ZBEKISTON TA'LIM MUASSASALARINING QAY JABHALARIGA NISBATAN ISLOH QILINISH SABABLARI

*Raximboyeva Salomat Fayzulla qizi, O'zbekiston-Finlandiya  
pedagogika instituti magistranti*

## REASONS FOR THE REFORM OF THE FINNISH EXPERIENCE IN RELATION TO SOME ASPECTS OF THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UZBEKISTAN

*Raximboyeva Salomat Fayzulla qizi, Master's student at Uzbekistan-  
Finland Pedagogical Institute*

## ПРИЧИНЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ ФИНСКОГО ОПЫТА ПРИМЕНИТЕЛЬНО К НЕКОТОРЫМ АСПЕКТАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ УЗБЕКИСТАНА

*Рахимбоева Саломат Файзулла кызы, магистрант Узбекско-  
Финляндского педагогического института*



<https://orcid.org/>

[0009-0003-0568-8369](https://orcid.org/0009-0003-0568-8369)

e-mail:

[raximboyevasalomat@  
gmail.com](mailto:raximboyevasalomat@gmail.com)

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada bugungi kunda mamlakatimizdagi barcha ta'lim muassasalari uchun namuna sifatida ko'rsatilayotgan Finlandiya (milliy birlik asosida qurilgan) ta'lim tizimining qay jabhalarga nisbatan isloh qilinishi tahlil qilingan.

**Kalit so'zlar:** bolani hayotga tayyorlash, fan tanlovi, o'quvchining mustaqilligi, pedagogning kunlik ish muddati, o'qituvchilar tengligi, raqobatlashishning qoralanishi, oylik maoshning tengligi, milliy birlik asosida qurilgan fin ta'lim tizimi.

**Abstract:** In this article today, all of our country the reform of the education system of Finland (built on the basis of national unity), which is shown as a model for educational institutions, is analyzed.

**Key words:** preparing a child for life, subject choice, student independence, teacher's working hours, equality of teachers, condemnation of competition, equality of monthly salary, Finnish education system built on the basis of national unity.

**Аннотация:** В данной статье анализируются аспекты реформы системы образования Финляндии (построенной на основе национального единства), которая сегодня показана как модель для всех образовательных учреждений нашей страны.

**Ключевые слова:** подготовка ребенка к жизни, выбор предмета, самостоятельность ученика, рабочее время учителя, равенство учителей, осуждение конкуренции, равенство ежемесячной заработной платы, финская система образования, построенная на основе национального единства.

**Kirish (Введение/Introduction).** Ko'p yillardan buyon dunyo miqyosida bilim darajasi bo'yicha eng yuqori ko'rsatkichni fin o'quvchilari egallab kelmoqda. Ko'plab mamlakatlar Finlandiya ta'lim tizimini o'z ta'lim muassasalariga isloh qilishmoqda, shu jumladan, O'zbekiston ham. Ta'lim sohasi yuksalishi uchun Finlandiya ta'lim

tizimidagi tajribalariga asoslanib qator islohotlarni amalga oshirish uchun yetarlicha sabablar mavjud. Bu orqali ta'lim sohasidagi mavjud ba'zi kamchiliklarni bartaraf etishga muvaffaq bo'la olish katta ehtimol bilan taxmin qilinmoqda va fin tajribasi asta-sekinlik bilan ta'lim muassasalariga tatbiq etib kelinmoqda.

**Adabiyotlar tahlili va metod (Литература и метод / Materials and methods).** Finlandiya hayot tarzi va ta'lim tizimi bilan chuqur tanishib chiqishda 50 ta tilga tarjima qilingan va turli tillarga tarjima qilish bo'yicha "Kalevala" milliy eposidan keyin Finlandiyada ikkinchi o'rinda turadigan Ilkka Taipening "Finlandiyaning 100 ta ijtimoiy innovatsiyasi" nomli asari keltirilgan bo'lib, unda Finlandiya qanday qilib Finlandiya bo'lgani haqidagi ijtimoiy, siyosiy va maishiy innovatsiyalar batafsil aks ettirilgan.

Finlandiya ta'limining dunyo ta'lim tizimida e'tirof etilishida asosan, maktab tajribasida olib boriladigan metodlar muhim omil sanaladi. Fin o'quvchilarining tanqidiy fikrlash qobiliyatining rivojlanganligi, darslarning amaliyot bilan uzviy bog'liqligi, fanlarning ijtimoiy hayotga tatbiq etilganligi butun dunyodagi ta'lim tarmoqlari uchun namuna sifatida ko'rsatiladi.

### **Natijalar (Результаты / Results).**

Eng oxirgi PISA natijalariga ko'ra mamlakatimiz 81 ta davlat ichidan 80 - o'rinda turgani achinarli, albatta. Bu masala yuzasidan ekspertlar o'rtasida ta'lim tizimimizda mavjud qator muammolar tahlil qilindi. Unga ko'ra, davlat siyosati (davlat tomonidan belgilangan qarorlar bo'yicha maktab faoliyatiga ta'sir o'tkazish, ya'ni kadrlar tayyorlash uchun maxsus mablag'lar ajratish), infrastruktura (maktablarga ajratiladigan tabiiy resurslar doirasida), pedagogik mahorat va darsliklar tizimidagi kamchiliklar tuzatilmas ekan, ta'lim-tarbiya jarayonida yuksalishga erishish qiyin bo'lib qolaveradi. Ekspertlar fikriga ko'ra, ta'lim tizimimizdagi muammolar – bu sikl, ya'ni boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining yaxshi o'qitilmasligi, oliy ta'lim muassasasida bu o'qituvchiga yaxshi bilim berilmaganligidan, oliy ta'lim tizimidagilar bo'lajak pedagoglarni yaxshi o'qitilmagani esa, uni ham o'qitgan ustozlarning pedagogik mahorat va yetarli bilim darajasiga ega emasligidan dalolat beradi<sup>1</sup>. Bizga ta'lim tizimimizni tubdan isloh qilishimiz uchun mana shu siklni buza oladigan shaxs yoki jarayon zarur.

<sup>1</sup> Qarang. <https://www.youtube.com/watch?v=SPLuVMD-aEE>

<sup>2</sup> Qarang. <https://www.youtube.com/watch?v=P3MNCNxAEj4>

**Muhokama (Обсуждение/Discussion)** Fin madaniyatiga ko'ra shaxsga nisbatan hurmat hamma narsadan ustundir. Finlandiya birining boshqasidan ustunligi hamisha qoralangan. Ularda bolalarning sport bilan shug'ullanishiga katta e'tibor beriladi, biroq musobaqalashish, jamoa yoki yakkama-yakka bo'lsa ham raqobatlashish tushunchalari ma'qullanmaydi. Nafaqat sport, balki darslarda yoki fan yuzasidan ham hech qanday bellashuvlar o'tkazilmaydi. Ular buni "o'quvchilarning bir-biriga adovat bilan qarashiga olib keladi"- deb hisoblaydilar<sup>2</sup>. Natijada ular jamiyat o'laroq, jamoa bo'lib shakllanadi va birlashib katta kuchga aylanishadi.

**Maktablar.** Fin ta'lim tizimining eng asosiy maqsadi – bu bolalarni hayotga tayyorlash<sup>3</sup>. Ular o'zlari qiziqqan, ehtiyojga ega bo'lgan fanlar bo'yicha ta'lim olishga haqli va o'qituvchilar ham o'quvchilarning ehtiyojini, iqtidorini inobatga olib dars jadvallari tuzishadi. Finlar bolani yoshligidanoq hayotga o'zi qadam tashlashni o'rganishi va umri mobaynida duch keladigan katta-kichik muammolarni o'zi hal qilishi tarafdoridir. Ota-onalar farzandlarining mustaqil rivojlanishiga imkon yaratishni muhim deb biladilar. Barcha xizmat xarajatlari: tushlik, o'quv qurollari va ekskursiya uchun sarflanadigan pullar, davlat tomonidan qoplanadi.

Mamlakatda 3 ta kasb: o'qituvchilik, ruhoniylilik va politsiyachilik fin xalqining eng qadrlaydigan kasblari sanaladi. Oddiy maktab o'qituvchisi bo'lish uchun esa, oliy ta'limdan keyin magistraturani tugatgan hamda universitet bitiruvchilari o'rtasida eng yuqori ko'rsatkichlarni egallagan o'ntalikdan joy egallagan nomzodlar tanlov asosidagina ishga qabul qilinadi<sup>4</sup>. Maktabda ishlash uchun ariza topshirganlarning o'n ikki nomzoddan faqat bittasi qabul qilinadi. Qachonki, o'qituvchi mustahkam bilimga ega bo'lsagina, salohiyatli, zukko, aql-zakovatli insonni kamolotga yetkaza oladi.

Fin maktablarida fanlar faoliyatini tashkil qilish tartibiga ko'ra darslar biron voqeaga asosan

<sup>4</sup> Qarang. Ilkka Taipale. Finlandiyaning 100 ta ijtimoiy innovatsiyasi.

olib boriladi. Masalan, Ikkinchi jahon urushi haqidagi darsda mavzuga oid tarixiy, geografik va matematik bilimlar birgalikda o'rgatiladi. Fin maktablaridagi darslarning bir-biriga bog'liqligi o'rganilayotgan mavzu bo'yicha faqat bir fan bilan emas, aksincha, bir nechta fanlar qamrovi bilan qarash o'quvchida bilimlarini umumiyLashtirish uchun katta imkoniyat yaratadi.

Biz farzandlarimizni yaxshi bilim olishi uchun nufuzli maktablarda o'qitishga harakat qilamiz. Ta'kidlash joizki, Finlandiyada "Bu maktab unisidan yaxshi", tushunchasi yo'q, respublikada faoliyat olib borayotgan barcha maktablar har tomonlama bir xil sanaladi va mamlakat bo'ylab xususiy maktab mavjud emas. "Ta'lim hamma uchun teng imkoniyatlarni taqdim etadi", - deyishadi finlar. Fin ta'lim muassasalarining barchasi inklyuziv ta'limni ham o'z ichiga oladi. Sog'lom va nogironligi bo'lgan o'quvchilarning hammasi barobar ko'rilishi, yonma-yan o'tirib bir xil ta'lim olishi sog'ligida nuqsoni bo'lgan bolaning jamiyatdan ajralib qolish xavfini bartaraf qiladi. Finlandiya maktablarida ish faoliyatini olib boruvchi har bir shaxs bir xil miqdorda maosh oladi, u direktor, oshpaz, o'qituvchi yoki qorovul bo'lishidan qat'i nazar ish haqi bir xil taqsimlanadi. Faqat 15 yillik ish tajribasiga ega pedagoglarga boshqalarga nisbatan bir qancha ko'proq maosh olishadi<sup>5</sup>. Fin maktablarida ish olib boruvchi barcha kasb egalarining maoshni teng olishi ularga barobar hurmat qilish, qadrlash tuyg'ularining asosi sanaladi.

**Bakalavriat.** Finlandiyada universitetlar 2 xilda bo'lib, ularning birisi ilmiy tadqiqotlarga asoslangan universitetlar bo'lsa, ikkinchisi amaliy fanlar universiteti hisoblanadi. Amaliy fanlar universiteti kasbga asoslangan bo'lib, ushbu universitet joylashgan hududdagi korxonalar va tashkilotlar bilan to'g'ridan-to'g'ri hamkorlik qiladi. Bu universitet mehnat bozorining ehtiyojiga qarab ishchi yetishtirib beradi. O'zbekiston hududida joylashgan barcha universitetlar esa, faqat tadqiqotlarga asoslangan universitet sanaladi. Abituriyentlar uchun o'qishga topshirish uchun yagona portal mavjud. Unda 5 ta soha kesimida

o'qishga topshirish imkoniyati mavjud. Masalan, birinchi yo'nalish uchun marketing tanlasangiz, ikkinchi yo'nalish uchun menejment sohasini belgilash huquqiga ega bo'lasiz. Agar birinchi yo'nalishga kirolmasangiz, menejmentlikka o'qishingiz mumkin. Bunda asosan, maktab baholari va ingliz tili sertifikatini muhim rol o'ynaydi. Agarda kirish imtihoni o'tkaziladigan bo'lsa, imtihon Moskva, Istanbul, Sankt-Peterburg kabi bir nechta shaharlarda o'tkaziladi.

Finlandiya universitetlari boshqa Yevropa davlatlari universitetlariga nisbatan ancha yuqori pog'onada turadi. Universitetlar o'ziga o'zi qaror qabul qiladi, masalan o'z sharoitidan kelib chiqib grant ajratadi, kontraktlar tasdiqlaydi, imtihon va o'qish vaqtlarini ham universitetning o'zi belgilaydi. Har bir universitetning o'z qonuni mavjud. Universitetlarda ma'lum darajada yillik majburiy ta'lim mavjud emas. O'qishni tugatish universitetda beriladigan bilimlarni o'zlashtirish bilan bog'liq. Bilim egallash talabiga qarab birinchi bosqich talabalarini uchinchi bosqich talabalarining darslarida bemalol qatnashishlari mumkin. Yana bir jihati ahamiyatliki, ta'lim olish jarayonida xohlaganicha ta'vil olib keyin yana o'qishni davom qildirishi mumkin. Talabalar uchun Finlandiyada ko'plab chegirmalar mavjud bo'lib, ovqatlanish joylari va transportlar uchun eng katta chegirmalar bor.

**Magistratura.** Magistraturaga ariza yagona portal orqali topshiriladi. Hujjatlaringizning qabul qilinganligi haqida sayt orqali bilib olishingiz mumkin va undan keyin siz bilan onlayn muloqot o'tkazilgach, natijalar e'lon qilinadi. Magistraturada o'qishni davom ettirish uchun bakalavr davrida olingan baholarning o'rtacha ko'rsatkichi aniqlanadi va bular universitet talabiga qarab ma'lum bir darajani tashkil qiladi. Asosan, baholar eng kami bilan "3" va "5" bo'lishi lozim. Bakalavrni tugatgach universitetlar har bir talabaga ishga joylashib olgunicha 1 yil muddatga visa kartalarini taqdim etadi. Agar ushbu karta ishga joylashib almashtirilsa, magistraturada bepul ta'lim olish imkoniyati taqdim etiladi<sup>6</sup>.

Finlandiya ta'limida qat'iy o'rnatilgan qaror mavjud: magistratura va bakalavriat ta'lim

<sup>5</sup>Qarang. <https://www.youtube.com/watch?v=P3MNCxAEj4>

<sup>6</sup>Qarang. [https://youtube.com/watch?v=4jYTM1Fnn5w&si=ySrO\\_XY5Mzct12Q6](https://youtube.com/watch?v=4jYTM1Fnn5w&si=ySrO_XY5Mzct12Q6)

bosqichlarida o'qishning yarmida boshqa universitetga o'qishni ko'chirishning imkoni yo'q.

**Doktorantura.** Doktoranturaga hujjat topshirishda eng muhim hujjat "tadqiqot taklifi" sanaladi. Bunda nimani o'rganish kerakligi annotatsiya holatida keltirib o'tiladi va keltirilgan mavzuda qanday ilmiy ishlar olib borilganligi haqida adabiyotlar tahlili qilinadi. Undan tashqari, doktoranturada o'qimoqchi bo'lgan shaxsing metodikasi hamda qo'l urmoqchi bo'lgan ilmiy ish uchun qancha muddat va qancha mablag' zarurligini ham keltirish zarur bo'ladi. Tadqiqot taklifi uchun eng asosiysi bu foydalanilgan adabiyotlar sanaladi. Mana shu tadqiqot ishida mashhur insonlarning ismlari keltirilishi yaxshi professorlar bilan ishlash imkoniyatini oshiradi. Shuning uchun foydalanilgan adabiyotlarga katta e'tibor berilishi zarur.

Doktoranturada o'qish uchun professorlarni tanlashda ularning profilini kuzatib chiqib taklif bildirish mumkin. Bunda tanlagan professorga elektron pochta orqali maktub yoziladi va unda talabgor haqidagi ma'lumotlar beriladi. Agar professor taklifga rozi bo'lsa, doktorantura uchun bemalol ilmiy ishni boshlash mumkin. Bunda universitet doktorantlarga yaqindan ko'maklashadi. Doktoranturada o'qish mobaynida tadqiqot mavzusi yuzasidan 4 ta ilmiy maqola yozish talabi qo'yiladi<sup>7</sup>. Oxirida mana shular jamlanib, bitta diplom ishi qilinadi. Odatda, doktorlik ishini himoya qilishda himoyaga tashrif buyuruvchilarning olib kelinishi, yo'l xarajatlari, mehmonxonada qolishi, ularning ovqatlanishi, ular uchun turli sovg'alarning berilishi doktorant uchun juda qiyin va bu stressli vaziyatlarni ham olib keladi. Biroq, Finlandiya universitetlari doktorlik ishini himoya qilishda tashrif buyuruvchi opponentlar, hatto u boshqa davlatlardan kelgan bo'lsa ham, barcha xarajatlar universitet tomonidan qoplanadi. Ilmiy maqolalarni

chiqarishdagi barcha sarf-xarajatlarni ham universitet o'z zimmasiga oladi.

**XULOSA.** O'zbekistonda faoliyat olib borayotgan barcha maktablarni tubdan isloh qilish qiyin, albatta, biroq Fin ta'lim tizimidagi qo'llaniladigan metodlardan qisman ish jarayonida qo'llash va uning samarasini o'z tajribamizda sinash o'zimzdagi ko'nikmalarni yanada boyitibgina qolmay, o'quvchilar o'zlashtirishidagi o'zgarishlarni ham anglab olishga katta yordam beradi. Xususan, Prezidentimiz huzuridagi yig'ilishda Qashqadaryo viloyatidagi 48 ta maktabga ushbu yildan boshlab Fin ta'lim tizimini tatbiq etish to'g'risida ko'rsatma berilgan<sup>8</sup>.

#### **Adabiyotlar ro'yxati**

#### **(Использованная литература / References):**

1. <https://www.youtube.com/watch?v=SPLuVmD-aEE>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=P3MNCNxAEj4>
3. <https://aniq.uz/uz/yangiliklar/qanday-qilib-finlyandiya-dunyodagi-eng-yaxshi-talim-tizimiga-ega-buldi>
4. Ilkka Taipale. Finlandiyaning 100 ta ijtimoiy innovatsiyasi–Toshkent "Sharq". 2019. 317-b.
5. Finlandiyada o'qish: universitetda o'qiydigan yurtdoshimiz bilan suhbat. [https://youtube.com/watch?v=4jYTM1Fnn5w&si=ySrO\\_XY5Mzct12Q6](https://youtube.com/watch?v=4jYTM1Fnn5w&si=ySrO_XY5Mzct12Q6)
6. <https://www.youtube.com/watch?v=yrToXPG2FPE>
7. Finlandiyada doktoranturada o'qish. <https://youtube.com/watch?v=Sc9IElbnwk4&si=cFJm-iKUJNcv9XE8>  
<https://oz.sputniknews.uz/20170504/Dunyo-ning-eng-yahshi-talim-timis-5337662.html>



<sup>7</sup>Qarang.

<https://youtube.com/watch?v=Sc9IElbnwk4&si=cFJm-iKUJNcv9XE8>

<sup>8</sup><https://oz.sputniknews.uz/20170504/Dunyo-ning-eng-yahshi-talim-timis-5337662.html>